

ÎNTRE *PİŞKEŞ* (DAR) ȘI *RÜŞVET* (MITĂ). RELAȚIILE DIPLOMAȚILOR CASEI DE AUSTRIA DIN ISTANBUL CU ÎNALȚII FUNCȚIONARI OTOMANI ÎN PERIOADA 1547-1551

Octavian Tătar

Cuvântul *pîşkeş* înseamnă, în general, încă de la intrarea sa în lexicul limbii turco-osmane, „dar oferit de slujbași superiorilor lor”¹, „dar oferit unui superior, plocon oferit de un tributar suzeranului său”². Limba română a preluat cuvântul sub forma „peșcheș”, păstrându-i, în mare măsură, înțelesul original de „dar”, „plocon”, „cadou”³.

Istoriografia românească a ultimelor decenii, pornind de la studiile istoricului Mihai Maxim din anii '80⁴, a impus ideea potrivit căreia peșcheșurile sunt „plocoanele oficiale cu caracter de stat și obligatoriu, fiind consemnate în documente de cancelarie și oferite anual și ocazional, dar tot în cadru oficial, fie padișahului, fie unui cerc tot mai larg de dregători ai săi”⁵. Practica plocoanelor anuale, ca daruri oficiale și obligatorii, în cantumuri fixe și la termene precise, „datează din primele momente ale raporturilor româno-otomane”, se susține adeseori⁶.

La început, peșcheșurile au fost expresia unei normalități în relațiile diplomatice, a unei anumite curtoazii și etichete, fapt pentru care aceste daruri erau benevole și ocazionale. Cu timpul, aceste practici diplomatice uzuale, dar informale, s-au transformat în „cutume bilaterale”, în „obiceiuri”, devenind, invocate imperativ de către sultanul otoman, o practică în relațiile diplomatice ale Porții Otomane. În acest sens, cazul raporturilor țărilor române cu Poarta Otomană în a doua jumătate a secolului al XVI-lea este elocvent. Uneori, la foarte scurt timp după gestul protocolar prin care a primit un dar din țările române, sultanul invoca acest gest ca fiind obligatoriu de făcut, ținând, de

¹ Halil Inalcik, *Imperiul Otoman. Epoca clasică. 1300-1600*, ediție și studiu introductiv de M. Maxim, traducere, note, completarea glosarului și indicelui D. Prodan, București, Editura Enciclopedică, p. 415.

² Viorel Panaite, *Pace, război și comerț în Islam. Țările române și dreptul otoman al popoarelor (secolele XV-XVIII)*, București, Editura ALL, 1997, p. 508.

³ *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Academiei, 1984.

⁴ Vezi Mihai Maxim, „Regimul economic al dominației otomane în Moldova și Țara Românească în a doua jumătate a secolului al XVI-lea”, în *RI*, XXXII (1979), nr. 9, p. 1731-1765; Idem, „Obligațiile militare, în muncă și de transport ale Moldovei și Țării Românești față de Poartă în a doua jumătate a veacului al XVI-lea”, în *Analele Universității București. Istorie*, București, XXVIII (1979), p. 99-111.

⁵ Maxim, Regimul economic, p. 1742-1743.

⁶ Călin Felezeu, *Statutul Principatului Transilvaniei în raporturile cu Poarta Otomană (1541-1688)*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1996, p. 296.

acum, de „vremuri vechi”⁷. Sub presiunea autorității sultanului și a amenințărilor, Poarta Otomană a reușit să formalizeze, în cele mai mici amănunte, dar și să perpetueze un sistem al peșcheșului în raporturile sale cu foarte multe state creștine, dar nu cu toate statele creștine. Ba mai mult, un sistem al peșcheșurilor dintr-o anumită țară (să luăm aici, ca exemplu, cazul Moldovei sau al Țării Românești), care se dovedise eficace, Poarta a încercat să-l impună în raporturile sale cu alte state (cazul Transilvaniei secolului al XVII-lea este elocvent în acest sens).

Dacă în cazul țărilor române peșcheșul se încadrează total în definiția de mai sus, nu același lucru se poate spune cu privire la relațiile Imperiului Otoman cu alte state creștine și/sau familii regale europene. Dacă ar fi să avem în vedere relațiile diplomatice ale statului otoman cu Viena habsburgică, peșcheșul a rămas în limitele a ceea ce istoriografia spațiului germanic numește „*Ehrengeschek*” („dar de onoare”, „dar onorific”)⁸. Casa de Austria vieneză a reușit, pe toată durata raporturilor diplomatice cu Poarta Otomană din secolul al XVI-lea, cu toate presiunile oficialilor de la Istanbul, ca darurile oferite înalților funcționari ai Imperiului Otoman să rămână în limitele curtoaziei și respectului față de tradiția diplomatică de la curtea sultanului, constituind un instrument al păstrării canalelor de dialog diplomatic între cele două state. Spre deosebire de domnitorii țărilor române, Ferdinand I de Habsburg nu a fost, nici el și nici țările coroanei sale, într-un raport de „închinare” față de sultanul de la Istanbul. Nefiind șeful unui stat „tributar” în raport cu Poarta Otomană, căci suma de bani trimisă anual din Viena către visteria otomană era, mai degrabă, expresia „răscumpărării păcii” decât cea a unui *baraç*, Ferdinand I de Habsburg nu a acceptat și nu i s-a putut cere un peșcheș în formele și termenii unei obligații juridice, fie ea și contractuală; peșcheșul vienez a rămas în limitele unui gest de curtoazie diplomatică.

Cuvântul turc *rüşvet* desemnează „daruri neoficiale, confidențiale, oferite direct sau în taină, prin intermediari, sultanului și dregătorilor săi, pentru a obține o favoare”⁹. Cu aceste conotații, în forma „rușfet” sau/și „mită”, termenul a pătruns în limba română, inclusiv în discursul istoriografic românesc. Raportându-se strict la relațiile țărilor române cu Poarta Otomană, istoriografia românească a încadrat rușfetul în categoria „obligațiilor

⁷ Despre mecanismul genezei și funcționării cutumei („obiceiului”) în relațiile juridice ale țărilor române cu statul otoman vezi Panaite, *Pace, război și comerț*, p. 381-394.

⁸ Vezi Ernst D. Petritsch, „Tribut oder Ehrengeschek? Ein Beitrag zu den habsburgisch-osmanischen Beziehungen in der zweite Hälfte des 16. Jahrhunderts”, în *Archiv und Forschung*, hrsg. Elisabeth Springer und Leopold Kammerhofer, München - Wien, 1993, p. 49-58.

⁹ Maxim, *Regimul economic*, p. 1743.

economico-financiare” pe care domnitorii români le aveau față de înalta administrație otomană de la Istanbul¹⁰.

A considera rușfetul ca o obligație a unui șef de stat sau a înalților săi demnitari în raport cu principalii funcționari ai administrației centrale otomane ni se pare puțin forțat, cel puțin pentru perioada pe care o avem în vedere și cu atât mai mult în cazul Curtii vieneze. Rușfetul este un dar cu scopul coruperii unor funcționari influenți ai unui alt stat. Din acest punct de vedere, rușfetul este un mijloc diplomatic în slujba unui scop politic. Ca instrument al acțiunii diplomatice, practica mituirii este frecvent întâlnită în istoria relațiilor diplomatice. Mita nu este posibilă în termenii unei obligații de tip juridic, cu atât mai puțin dacă această obligație este/ar fi rezultatul unei impunerii unilaterale. Mita și mituirea sunt posibile doar într-un raport bilateral de interese reciproce, adică în momentul în care așteptările uneia dintre părți pot fi satisfăcute prin acțiunea celeilalte părți. Mită fără mituitor și mituit nu e posibilă; rămâne la stadiul de tentativă. Judecarea unui raport de mituire din interiorul acestuia, adică din perspectiva părților implicate, se face în termeni de interes și eficiență; judecata de tip teleologic domină judecata de tip etic în acest caz. Doar privită din afara sa, relația de corupere este una imorală și, pe cale de consecință, este blamată. Funcționarul este corupt, fiind blamat și sancționat, doar atunci când fapta sa antistatală devine evidentă pentru opinia publică sau pentru guvernul său. Judecarea sa, morală și juridică deopotrivă, eventual condamnarea sa, este cu atât mai aspră cu cât „distanța” morală dintre fapta sa și normele societății din care face parte este mai mare.

Relativul impas, în care unii istorici au împins discursul istoriografic cu privire la problema în discuție, mai ales atunci când este vorba de mijlocul secolului al XVI-lea și despre relațiile dintre Poarta Otomană și un monarh creștin neînchinat sultanului, poate fi depășit în condițiile în care, după opinia noastră, se au în vedere câteva aspecte de ordin terminologic și metodologic.

Din punct de vedere terminologic, distincția între peșcheș și rușfet este relativă, căci este foarte greu de separat „darul oficial”, dezinteresat, ocazionat de evenimente importante, de „darul neoficial”, tăinuit, motivat de obținerea unor concesii politice pentru cel în numele căruia se face. Niciodată cel care a primit un dar nu o să spună că a fost unul necuvenit, cu scopul de a lua decizii în defavoarea statului său și în favoarea adversarului politic. Dar „darul oficial”, despre care se spune că era înregistrat de peșchegiu în catastifele cancelariei otomane (e vorba de peșcheșul anual înmănat cu ocazia plății tributului), era

¹⁰ „Schema” obligațiilor economice și financiare ale țărilor române față de statul otoman, pe care istoricul Mihai Maxim a pus-o în uz, a fost preluată de către mulți istorici, uneori prea rigid, mai ales atunci când s-a aplicat relațiilor Transilvaniei cu Poarta Otomană de la sfârșitul secolului al XVI-lea (vezi Felezeu, *Statutul Principatului*, p. 303).

oare total dezinteresat, mai ales atunci când îi viza pe înalții funcționari otomani? La această dificultate se adaugă faptul că fenomenul rușfetului însuși se manifesta, la mijlocul secolului al XVI-lea, în formele sale incipiente la curtea sultanului Süleymân I. Abia spre sfârșitul secolului, începând cu sultanul Murâd III (1574-1595), corupția și abuzurile administrației otomane devin tot mai evidente, contribuind la declinul societății otomane clasice. Se spune, pe bună dreptate, că de acum, cu bani, se putea cumpăra la Istanbul orice și oricine¹¹. Aici, la Istanbul, comunitățile nemusulmane, îndeosebi cele ale evreilor, grecilor și armenilor, antrenate în mari afaceri financiare și de comerț, au „pregătit” terenul cu mult timp în urmă, prin tenacitatea cu care au lucrat pentru a obține, prin mituirea aparatului administrativ, eludarea măsurilor sociale restrictive ce le erau impuse prin lege. Pe măsură ce relațiile dintre Viena și Istanbul au devenit tot mai consistente, diplomația vieneză a intuit oportun și corect „disponibilitatea” administrației centrale otomane. După o experiență personală foarte scurtă, de numai un deceniu și jumătate, ce-și are începutul în negocierile habsburgo-otomane din 1532-1533, învățând foarte mult de la diplomații venețieni din Istanbul, diplomația vieneză este capabilă, începând cu mijlocul deceniului al V-lea, să joace foarte serios și consistent cartea coruperii în demersurile sale diplomatice din capitala Imperiului Otoman.

Din punct de vedere metodologic, o analiză de tip contextual, în măsură să plaseze actul în sine al oferirii de daruri în ansamblul raporturilor diplomatice dintre cele două state, coroborată cu o analiză de tip semantic, în măsură să pună în evidență, pornind de la textul documentelor, nuanțe și înțelesuri implicite, este absolut necesară. Așa cum sublinia profesorul Mihai Maxim cu un deceniu și jumătate în urmă, în analiza raporturilor cu Imperiul Otoman „trebuie să avem mereu în vedere diferența dintre pretenție și realitate, dintre oficial și neoficial, dintre conținut și formă”¹². Pe această linie, și în raport direct cu subiectul în discuție, cele mai utile informații pot fi obținute din următoarele categorii de documente: corespondența oficială și/sau personală dintre Ferdinand I și diplomații săi rezidenți la Istanbul; rapoartele unor diplomați trimiși în misiune specială la Poarta Otomană; instrucțiunile suveranului vienez adresate șefilor unor solii speciale la Poartă; instrucțiuni speciale de negocieri adresate șefului misiunii diplomatice habsburgice la Istanbul; dările de seamă ale legației diplomatice vieneze din Istanbul privind cheltuielile sale anuale. Publicarea, cu câțiva ani în urmă, a unui volum cu astfel de documente permite, în momentul de față, o analiză în spiritul ideilor mai

¹¹ Mihai Maxim, *Țările Române și Înalta Poartă. Cadrul juridic al relațiilor româno-otomane în Evul Mediu*, București, Editura Enciclopedică, 1993, p. 183.

¹² *Ibidem*, p. 55.

înainte exprimate¹³. Secundar, informațiile oferite de documentele mai înainte semnalate pot fi susținute de alte categorii de documente, cum ar fi corespondența sultanală, de exemplu¹⁴.

Până în anul 1541, diplomația vieneză a avut ca obiectiv principal în raport cu Poarta Otomană recunoașterea de către sultan a legitimității lui Ferdinand I de Habsburg la tronul Ungariei, invocând, printre altele, alegerea arhiducelui Austriei ca rege al Ungariei (Bratislava, 17 decembrie 1526) și încoronarea sa la Székesfehévár (3 noiembrie 1527), dar mai ales tratatul de succesiune încheiat cu regele Ungariei, Ioan I, la Oradea, în februarie 1538. Pentru a-și atinge acest țel politic, Ferdinand a jucat cartea ofertei unei sume de bani – ca preț al recuperării depline a regatului maghiar. Din 1530 și până în 1541, solii trimiși de Ferdinand I la Istanbul pentru negocieri cu sultanul au fost împuterniciți de către monarhul de la Viena să-i ofere lui Süleymân I până la 100.000 de guldeni pentru preluarea integrală a regatului maghiar¹⁵.

După campania otomană în Ungaria, în august-septembrie 1541, și până la pacea habsburgo-otomană din vara anului 1547, în contextul refuzului constant al sultanului de a da curs solicitărilor Vienei, dar și pe fondul măsurilor întreprinse de autoritățile otomane de reorganizare a teritoriilor cucerite¹⁶, ordinea obiectivelor politice ale lui Ferdinand I în ansamblul demersurilor diplomatice la Poartă se schimbă. Încheierea unei păci cu sultanul și recunoașterea stăpânirii lui Ferdinand I asupra teritoriilor ocupate în Ungaria devin obiectivele prioritare și urgente ale Vienei. În acest sens, așa cum a semnalat istoricul Ernst D. Petritsch cu mai mulți ani în urmă¹⁷, iar, mai recent, Cristina Feneșan¹⁸, oferirea unor „daruri” substanțiale înalților funcționari otomani, pentru a-i atrage de partea unor astfel de proiecte, a fost unul dintre mijloacele foarte vehiculate între anii 1541 și 1547.

¹³ *Austro-Turcica. 1541-1552. Diplomatische Akten des habsburgischen Gesandtschaftsverkehrs mit der Hohen Pforte im Zeitalter Süleymans des Prächtigen*, bearbeitet von Srećko M. Džaja unter Mitarbeit von Günter Weiss, in Verbindung mit Mathias Bernath, herausgegeben von Karl Nehring, München, R. Oldenburg Verlag, 1995.

¹⁴ Vezi *Die Schreiben Süleymans des Prächtigen an Karl V., Ferdinand I. und Maximilian II.* Transkriptionen und Übersetzungen von Anton C. Schaendlinger unter Mitarbeit von Claudia Römer, Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1983; Ernst D. Petritsch, *Regesten der osmanischen Dokumente im Österreichischen Staatsarchiv*, Band I (1480-1574), Wien, 1991.

¹⁵ Cristina Feneșan, *Constituirea Principatului Autonom al Transilvaniei*, București, Editura Enciclopedică, 1997, p. 134-135.

¹⁶ Vezi Octavian Tătar, *Aspecte internaționale ale constituirii Principatului Transilvaniei*, Hunedoara, Editura Muzeul „Castelul Corvineștilor”, 2001, p. 138-142.

¹⁷ Ernst D. Petritsch, „Der Habsburg-Osmanische Friedensvertrag des Jahres 1547”, în *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*, Wien, 38 (1985), p. 49-80.

¹⁸ Feneșan, *Constituirea Principatului*, p. 136-138.

Inițial, între anii 1541 și 1543, darurile prevăzute a fi acordate marelui vizir Rüstem *pâșâ* și vizirilor subalterni au oscilat între 8.000 și 10.000 de ducăți. Un caz special s-a produs în anul 1542, când Ferdinand I era dispus la o răsplată de 10-20.000 de guldeni, achitați timp de doi ani consecutiv, pentru restituirea regatului ungar și a cetății Buda. În anul 1545, Ferdinand I a fixat cuantumul darurilor pentru încheierea unei păci cu Poarta Otomană la 8.000 de guldeni anual, pe toată durata păcii, din care 5.000 i-ar fi revenit lui Rüstem *pâșâ*, iar 2.500 *beylerbey*-ului de Buda. Pentru a încheia un tratat care să recunoască *statu-quo*-ul din Ungaria, diplomatul Vienei, Nikolaus Sick, i-a promis, cu de la sine putere, lui Rüstem *pâșâ* un dar anual de 10.000 de ducăți. Dacă avem în vedere faptul că Ferdinand I, în perioada negocierilor dintre 1541 și 1544, era dispus să-i plătească sultanului anual, ca preț al „răscumpărării păcii”, 40-50.000 de guldeni, observăm că „darurile” pentru funcționarii otomani reprezentau 20-25%, chiar 40-50% în cazuri speciale, din ceea ce ar fi revenit visteriei statului.

Pe fondul disponibilităților sultanului de a încheia pace cu Habsburgii, atitudine evidentă începând cu anul 1545¹⁹, valoarea „darurilor” prevăzute a fi acordate a fost fixată la 5.000 de ducăți pentru marele vizir, 2.000 pentru *bey*-ul de Buda și 1.000 de ducăți pentru fiecare dintre cei trei viziri, în total 10.000 de ducăți, ceea ce reprezenta între 33% și 50% din valoarea sumei ce ar fi intrat în visteria sultanului (suma avansată în acest caz se situa între 20-30.000 de ducăți). În vara anului 1547, prin pacea habsburgo-otomană încheiată, Ferdinand se angaja să-i plătească sultanului anual 30.000 de ducăți.

Din momentul ratificării tratatului de pace, ordinea obiectivelor politice ale Vienei în raport cu Poarta Otomană s-a schimbat din nou²⁰. Recuperarea integrală a Ungariei, așa cum fusese ea în timpul regelui Ioan I, reprezenta obiectivul maximal al demersului diplomatic vienez. Cedarea către Ferdinand I a teritoriilor puse de sultan sub autoritatea reginei Isabella și a guvernatorului Martinuzzi în septembrie 1541, ceea ce însemna Banatul, Transilvania, *Partium*-ul și comitatele din nord-estul Ungariei, reprezenta obiectivul minimal al efortului diplomației austriece. Cum aceste obiective nu puteau fi atinse decât prin mijloace diplomatice, socotea, în mod realist, Curtea vieneză, menținerea păcii cu Poarta Otomană era decisivă.

Încă din timpul negocierilor din vara anului 1547, diplomații Casei de Austria la Istanbul s-au convins că mijlocul cel mai eficace pentru atingerea obiectivelor lor politice în raport cu Poarta Otomană îl reprezintă sensibilizarea și coruperea înalților funcționari ai administrației otomane. În acest sens,

¹⁹ Vezi Tătar, *Aspecte internaționale*, p. 147-148.

²⁰ Octavian Tătar, „Problema Transilvaniei în rapoartele diplomaților Casei de Austria la Istanbul în perioada 1547-1550”, în AUA, *Series Historica*, 11/I (2007), p. 286-301.

ilustrativ este un document de la sfârșitul lunii noiembrie 1547, semnat de Gerhard Veltwyck²¹, reprezentând un fel de instrucțiuni (sfaturi) pentru Giovanni Maria Malvezzi – noul șef al legației diplomatice habsburgice la Istanbul²². Conținutul documentului este foarte important pe linia subiectului în discuție, căci el evidențiază două aspecte majore: cheltuielile diplomației habsburgice pentru coruperea unor înalți funcționari otomani în timpul negocierilor de pace din vara anului 1547, apoi, în al doilea rând, documentul ne arată prioritățile în ceea ce privește cheltuielile legației vieneze în perioada imediat următoare²³.

În legătură cu primul aspect semnalat de document, în vara anului 1547 Veltwyck le promisese înalților funcționari otomani sume importante de bani și diverse obiecte de valoare dacă vor susține încheierea păcii, astfel: marelui vizir, Rüstem *pâşâ*, 3.000 de ducăți și două orologii, celorlalți trei viziri câte 600 de ducăți fiecare, translatorului oficial al Porții, Yunus *bey*, 500 de ducăți și un orologiu, *bey*-ului de Buda 500 de ducăți, precum și alte sume de bani și obiecte unor funcționari de rang mai mic. Aceste „daruri” pentru mituire au fost aprobate de Ferdinand I de Habsburg, fiind trimise la Istanbul prin Justus de Argento²⁴, cum se arată într-o scrisoare pe care monarhul vienez o expediază la

²¹ Gerhard Veltwyck (1505-1555) era olandez, născut probabil la Utrecht. Între 1528 și 1539 a funcționat ca magistrul și rector în Leuven (Louvain), în Belgia. În anul 1540 a devenit secretar și consilier al împăratului Carol Quintul. La 22 mai 1545 primea instrucțiunile împăratului Carol pentru tratativele de pace cu Poarta Otomană, deplasându-se, în acest sens, la Istanbul. La Istanbul a sosit la sfârșitul lunii octombrie 1545, unde a rămas până în 20 iunie 1547, conducând cu succes misiunea diplomatică habsburgică. Până la sfârșitul vieții, Veltwyck a rămas în serviciul diplomatic al împăratului, dar nu a mai îndeplinit misiuni diplomatice la Poartă (*Austro-Turcica*, p. 739).

²² Malvezzi, originar din Brescia, a devenit, în timp, un apropiat al regelui Ferdinand I de Habsburg (*familiaris noster, agens, consiliarius*). În anul 1544, Malvezzi a fost numit secretar al lui Hieronimus Adorno – trimis de Ferdinand I la Istanbul pentru a încheia un armistițiu cu sultanul în vederea continuării în condiții optime a negocierilor de pace. La moartea lui Adorno (15 martie 1545), intervenită la puțin timp după întâlnirea cu marele vizir la Adrianopol, Malvezzi se întoarce în Germania, la Worms, căci, neavând împuterniciri de la Ferdinand I, nu putea continua negocierile cu diplomații otomani. La scurt timp, Malvezzi pleacă din nou la Istanbul, însoțindu-l pe Nikolaus Sick – șeful delegației vieneze pentru negocieri. Din anul 1546 devine secretarul lui Gerhard Veltwyck, secondându-l pe acesta în negocierile de pace din Istanbul. După plecarea lui Veltwyck din Istanbul, Malvezzi a devenit primul ambasador la Poartă al lui Ferdinand I și al împăratului Carol Quintul. Malvezzi încetează din viață la Viena, la 6 ianuarie 1555, la scurt timp după ce plecase, grav bolnav, din Istanbul (*ibidem*, p. 692).

²³ *Ibidem*, doc. 59, p. 197-199.

²⁴ Justus de Argento a fost, până în 1543, *Verwalter der Hauptmannschaft* (administratorul garnizoanei principale) din Trieste. După anul 1543 a fost numit scrib al „Cancelariei latine” din Viena. L-a însoțit pe Veltwyck în misiunea sa diplomatică la Istanbul, rolul său principal fiind de a asigura legătura dintre cancelaria imperială habsburgică și cea regală a lui Ferdinand.

24 ianuarie 1548 către Malvezzi, la Istanbul²⁵. Din aceeași scrisoare a lui Ferdinand I, în fapt un adevărat regulament de acțiune pentru agenții săi diplomatiți la Poarta Otomană, aflăm și un total al cheltuielilor suportate de visteria vieneză în anul 1547 ca urmare a încheierii păcii: 35.940 de ducați, din care s-au folosit pentru obținerea de favoruri din partea unor demnitari otomani 5.940 de ducați și patru orologii²⁶. Dacă avem în vedere că suma prin care s-a cumpărat pacea sultanului era de 30.000 de ducați, atunci se observă că echivalentul a 20% din valoarea acesteia însemnau „bani negri”.

În legătură cu al doilea aspect, legat de prioritățile pe care trebuia să le aibă în vedere Malvezzi în calitatea sa de șef de legăție diplomatică, „memorialul” lui Veltwyck din noiembrie 1547 insista asupra darurilor și coruperii unor funcționari otomani, la care să se adauge cheltuielile pentru ospitalități, corespondență și plata translatorilor. Același document atenționează și asupra unor personaje cu care Malvezzi trebuia să fie foarte atent pe această linie: marele vizir Rüstem *pâşâ*, un mai vechi client, dar și noul translator al Porții, Mahmud *bey*.

Raportate la veniturile visteriei vieneze, sumele folosite de diplomații habsburgi pentru cumpărarea unor demnitari otomani erau ne semnificative. Totuși, ca venituri personale, aceste sume erau importante, dacă avem în vedere următoarele aspecte: 2.000 de ducați costa o casă foarte bună în Istanbul, în măsură să reprezinte sediul legăției diplomatice vieneze din capitala Imperiului Otoman; salariul anual al lui Malvezzi, în timpul misiunii la Istanbul, era de 1.500 de ducați, toate cheltuielile legăției vieneze pe anul 1548 fiind de 4.000 de ducați²⁷; cu banii primiți mită de marele vizir s-ar fi putut acoperi, dacă ar fi intrat în visteria statului, leafa pe un an a comandantului *yeniçer*-ilor²⁸ sau leafa pe un an a 230 de *yeniçer*-i de rând; cu 3.000 de ducați se puteau cumpăra în 1544, la valoarea oficială dictată de statul otoman, 771.000 de kilograme de

Adorno a fost cel care a dus, la 19 martie 1548, primul „dar onorific” la Poartă din partea lui Ferdinand I de Habsburg, ca expresie a păcii din 1547 (*ibidem*, p. 644).

²⁵ *Ibidem*, doc. 63, p. 205.

²⁶ *Ibidem*, p. 206.

²⁷ *Ibidem*, doc. 128, pct. 4, p. 365. Este vorba despre o scrisoare a regelui Ferdinand I către Malvezzi, expediată din Praga, la 26 august 1549, prin care se precizau limitele cheltuielilor legăției din Istanbul.

²⁸ În timpul sultanului Süleymân I, aga *yeniçer*-ilor avea o soldă de aproximativ 500 de *akçe*-le pe zi, ceea ce însemna 10 ducați, în total în jur de 3.500-4.000 de ducați pe an (vezi Aurel Decei, *Istoria Imperiului otoman, până la 1656*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 217).

grâu²⁹, 750-1.000 de boi mari din Ungaria sau aproximativ 300-350 de hectolitri de vin de Sopron³⁰.

În raport cu darurile oficiale prilejuite de diverse sărbători și evenimente organizate de oficialii otomani, sumele de bani pentru mituirea demnitarilor otomani sunt spectaculoase. De exemplu, cu prilejul *bayrâm*-ului din anul 1548, cheltuielile legației vieneze au depășit cu puțin 600 de ducați³¹. În decembrie același an, Malvezzi îl informa pe Ferdinand I că a cheltuit 900 de ducați cu ocazia serbării la Istanbul a „victoriei” sultanului contra Safavizilor³².

În anul 1549, sumele puse în joc de diplomația vieneză pentru coruperea înalților funcționari otomani au crescut foarte puțin. Întors la Viena, după ce a efectuat plata anuală către sultan, Sinckmoser³³ menționa, în raportul către Ferdinand I, datat 7 iulie 1550, că a dat următoarele sume de bani: 3.000 de ducați lui Rüstem *pâșâ* și câteva obiecte, câte 600 de ducați fiecăruia dintre cei trei viziri, 1.000 de ducați lui Yunus *bey* și alte sume mai mici unor funcționari mărunți de la Poartă³⁴. În total, arăta Sinckmoser, a adus cu el la Istanbul, în primăvara anului 1550, 42.942 de ducați³⁵. În raport cu „prețul păcii” (30.000 de ducați), rușfetul s-a situat între 5.800 și 6.700 de ducați, egalând toate celelalte cheltuieli anuale ale legației vieneze din Istanbul.

Începând cu anul 1550, pe fondul dificultăților întâmpinate de armata otomană pe frontul persan, diplomația vieneză întrezărește posibilitatea unor negocieri vizând cedarea către Ferdinand I de Habsburg a stăpânirii asupra întregului teritoriu al Ungariei de odinioară. Din acest moment, Viena pune la bătaie sume uriașe de bani pentru coruperea unor demnitari otomani. În instrucțiunile către Malvezzi, din 17 martie 1550, Ferdinand preciza într-un mod fără echivoc: Malvezzi trebuie să facă tot ce e posibil pentru această cauză.

²⁹ Felezeu, *Statutul Principatului*, p. 305.

³⁰ Jean Bérenger, *Istoria Imperiului Habsburgilor. 1273-1918*, traducere de N. Baltă, București, Editura Teora, 2000, p. 166. Ca și în cazul de mai sus, calculele și echivalările între valoarea monedei și a produsului ne aparțin.

³¹ *Austro-Turcica*, doc. 77, pct. 4, p. 235.

³² *Ibidem*, doc. 113, pct. 3, p. 326.

³³ Markus Sinckmoser era „secretar latin” și curier al cancelariei imperiale a lui Carol Quintul. În anul 1549 a fost trimis, împreună cu Sigismund Pozsgay, să efectueze plățile anuale către visteria otomană în conformitate cu prevederile păcii din 1547. A îndeplinit o misiune similară și în 1550 (*ibidem*, p. 724).

³⁴ [...] *Rustano tria millia ducatorum, reliquis passis singulis sexcentos ducatos, interpreti vero Jonusbey pro mercibus per milites M.tis V.rae Regiae ablati mille et nomine honorarii annui quingentos [...]. Ibidem*, doc. 186, pct. 2, p. 485. Într-o scrisoare din 30 mai 1550, Malvezzi îl informa pe Ferdinand I că banii aduși de Sinckmoser și Pozsgay au fost înmânați așa cum precizase regele vienez: [...] „li tre milia a Rustan Bassa, et li seicento per cadauno alli tre bassi [...], et li mille ei cinquecento a Janusbey et ducento a Mahumut droguman [...]”. *Ibidem*, doc. 174, pct. 1, p. 458.

³⁵ *Ibidem*, doc. 186, pct. 9, p. 492.

Pentru Ungaria întreagă, așa cum a avut-o regele Ioan I, Malvezzi era împuternicit să promită următoarele sume de bani: lui Rüstem *pâșâ*, 20.000 de ducați în primul an, apoi 10.000 de ducați; celorlalți viziri li se promiteau câte 2.000 de ducați fiecare; lui Yunus *bey* i se ofereau 5.000 de ducați în primul an, apoi 2.000 de ducați (după moartea sa, se arăta în scrisoare, moscheii din Istanbul ridicate de Yunus *bey* i se plăteau 2-3.000 de ducați); translatorul Mahmud *bey* ar fi primit 2-3.000 de ducați în primul an, apoi 1.000 de ducați. Așadar, în momentul în care s-ar fi semnat această tranzacție, Ferdinand era dispus să plătească 33-34.000 de ducați³⁶. Pentru consimțământul sultanului ca Ferdinand I să preia teritoriile stăpânite de regina-văduvă Isabella (e vorba de Transilvania și celelalte provincii aflate sub autoritatea sa), monarhul vienez era dispus să ofere, în primul an, 10.000 de ducați lui Rüstem *pâșâ*, 2.000 de ducați lui Yunus *bey*, 3.000 de ducați celor trei viziri și 1.000 de ducați lui Mahmud *bey*, în total 16.000 de ducați³⁷. Speranța obținerii măcar a Transilvaniei se păstrează până în vara anului 1551 (e vorba de obținerea consimțământului sultanului în acest caz), aceleași sume de bani oferindu-se să le plătească demnitarilor amintiți mai înainte³⁸.

În ceea ce privește mecanismul derulării acestor afaceri de corupție, documentele ne oferă informații utile. În primul rând, este vorba de capacitatea diplomației vieneze de a gestiona un astfel de demers. În legătură cu acest lucru trebuie subliniat din capul locului faptul că întreaga acțiune diplomatică desfășurată la Istanbul de diplomații Vienei s-a aflat sub coordonarea directă a lui Ferdinand I de Habsburg. Din acest punct de vedere, se știe faptul că Ferdinand avea capacități remarcabile: era foarte energic și perseverent, foarte ordonat și meticulos în ceea ce privește corespondența diplomatică (se spune despre el că citea zilnic corespondența și răspundea prompt, scriind personal instrucțiunile pentru agenții săi). Ferdinand avea în jurul său secretari cu experiență, foarte calificați în probleme de cancelarie și de afaceri externe. Pentru legăturile cu agenții săi din Istanbul, Ferdinand crease canale de legătură (de corespondență) ocolitoare, folosindu-se de agenții diplomatici ai Veneției și ai papalității. Știm, de exemplu, că folosea, din motive de securitate, corespondență dublă și un sistem de cifrare a textului unor documente

³⁶ *Rustano autem Passae pro praestito favore et opera sua primo anno viginti millia et deinde singulis annis decem millia, et reliquorum passarum cuilibet singulis annis duo millia; Jonus Bey primo anno quinque millia et deinde singulis annis duo millia, et post eius mortem ipsius ecclesiae seu moschete duo vel tria semel tantum; Mahmuth vero pro primo anno duo vel tria millia ducatorum et deinde singulis annis mille ducatos promittere poteris. Ibidem, doc. 154, pct. 4, p. 413.*

³⁷ *[...] poteris Rustano Passae pro primo anno decem millia et deinde singulis annis quinque millia; aliis passis singulis annis eorum cuilibet mille; Jonus Bey pro primo anno duo millia et deinde singulis annis mille; Mahmuth vero primo anno mille et deinde singulis annis quingentos ducatos promittere. Ibidem, p. 414.*

³⁸ *Ibidem, doc. 233, II, p. 602.*

importante. Ferdinand era foarte bine informat despre starea de lucruri din capitala otomană, căci instituisese o frecvență mare a corespondenței cu șeful misiunii sale din Istanbul, primind, în același timp, informații din mai multe surse. Fiecare trimis diplomatic al său cu misiune specială la Poarta Otomană era obligat, realitatea documentelor păstrate dovedind din plin acest lucru, să-i prezinte suveranului habsburg un amplu raport la întoarcerea din delegație³⁹. Periodic, Ferdinand I își chema agenții la Viena pentru discuții *tête-à-tête*. De asemenea, misiunea diplomatică vieneză din Istanbul primea în mod oportun instrucțiuni exacte de la centru, clare și amănunțite. Cancelaria vieneză avea o evidență foarte clară a cheltuielilor legației din Istanbul și a problemelor cu care aceasta avea de a face. Pentru nevoi urgente, Ferdinand avea stabilite relații clare cu creditorii italieni, care făceau plățile necesare în mod oportun⁴⁰. La Istanbul, Ferdinand I avea agenți valoroși, alături de care s-au aflat secretari de legație și traducători de încredere. Pentru prestigiul misiunii diplomatice, Ferdinand consimte, în anul 1549, achiziționarea unui imobil în valoare de 2.000 de ducăți⁴¹. Misiunea diplomatică vieneză nu a înregistrat în această perioadă nici o defecțiune de forma trădării (cel puțin așa rezultă din documentele păstrate). Acționând foarte eficient, agenții diplomatici ai Vienei au reușit să contracareze demersurile diplomației franceze din Istanbul, care încercase în mod sistematic să mineze pacea habsburgo-otomană⁴².

De partea cealaltă, în tabăra otomană s-au găsit, după repetate și îndelungate încercări, oamenii dispuși să coopereze, contra unei sume de bani, cu oficialii Vienei. Încă din anul 1547, Habsburgilor le era clar cine erau demnitarii otomani dispuși să colaboreze și în ce măsură aceștia, prin pozițiile lor în administrația centrală otomană, le puteau fi de folos.

Personajul cel mai important era marele vizir Rüstem *pâşâ*. Născut pe la anul 1500, în preajma Szeged-ului, Rüstem era croat de origine. În copilărie a fost porcar, fapt ce-i va marca viața. Din momentul în care a fost recrutat în rândul robilor Porții (*devşirme*), începe ascensiunea sa, căci, în ciuda urâteniei

³⁹ De exemplu, la întoarcerea din misiunea de la Poartă, fapt petrecut la sfârșitul lunii aprilie sau începutul lunii mai 1548, Justus de Argento redactează un amplu și amănunțit raport, în șapte puncte, pentru Ferdinand I (*ibidem*, doc. 83, p. 243-250). În anul 1550, Markus Sinckmoser procedează la fel, redactând un raport, în iulie, către Ferdinand I, cuprinzând, în cele două capitole ale sale, nu mai puțin de 12 puncte (*ibidem*, doc. 186, p. 484-494).

⁴⁰ În perioada pe care o avem în vedere, documentele ne vorbesc despre doi creditori importanți: Guglielmo Sumaglia, un bancher florentin din Pera, și Pietro della Vecchia, un comerciant venețian. *Ibidem*, p. 729, 738.

⁴¹ *Ibidem*, doc. 128, pct.4, p. 365.

⁴² Vezi Octavian Tătar, „Betrachtungen zu den antihabsburgischen Intrigen der Französer an der Osmanischen Pforte (1545-1548), widerspiegelt in den Berichten der österreichischen Diplomaten”, în FVL, XLII-XLIII (1999/2000), p.53-69.

proverbiale și a inculturii de care a fost acuzat, Rüstem avea o ambiție nețărmurită, un spirit ascuțit și clarvăzător⁴³. Mic de statură, posomorât, iute la mânia, violent și poruncitor cu interlocutorii săi, Rüstem avea totuși însușiri de om de stat și de administrator. Muncea zi și noapte și avea o memorie remarcabilă. La bătălia de la Mohács a fost *silâbdar*-ul („purtător de sabie”) lui Süleymân I, pentru ca peste câțiva ani să-i devină ginere, căsătorindu-se cu fiica acestuia, Mihrimah. În anul 1539 era deja al treilea vizir, pentru ca peste doi ani să dețină rangul de vizir al doilea. În anul 1544 a fost ridicat la rangul de mare vizir, funcție pe care a deținut-o între 1544-1553 și 1555-1561. Poporul l-a poreclit *kehle-i ikbâl* („păduchele norocului”)⁴⁴.

Cel mai mare defect al marelui vizir era, pe lângă avariția proverbială, pofta de îmbogățire. Ambasadorul venețian Bernardo Navagero⁴⁵ spunea despre marele vizir că „el nu ține seama, printre creștini, decât de cei ce-i dau cât mai mulți bani”⁴⁶. La rândul său, diplomatul Habsburgilor la Istanbul, Busbeck⁴⁷, spunea despre Rüstem *pâșâ* că „pentru bani face tot ce i se cere”⁴⁸. La moartea sa, în 1561, marele vizir lăsa o avere imensă ce cuprindea: 1.700 sclavi, 2.900 cai, 1.106 cămile, 700.000 monede de aur, 5.000 caftane și foarte multe obiecte de aur și argint și multe pietre prețioase⁴⁹.

Diplomații Vienei au intuit rapid posibilitatea de a exploata în folosul Casei de Austria această fisură a aparatului guvernamental otoman. Despre Rüstem *pâșâ*, rapoartele diplomatice expediate din Istanbul ne oferă informații interesante, în sensul că, în mod frecvent, el este menționat ca personajul ce poate fi foarte util Habsburgilor prin poziția sa înaltă în administrația otomană, dar mai ales prin slăbiciunea sa și disponibilitatea sa de a face servicii contra unor sume de bani. Încă din martie 1548, la numai câteva luni de la preluarea mandatului de șef de legație, Malvezzi semnala, într-o scrisoare către „secretarul latin” al lui Ferdinand I, Adam Carl, faptul că marele vizir se

⁴³ Robert Mantran (coord.), *Istoria Imperiului otoman*, traducere de Cristina Bîrsan, București, Editura ALL, 2001, p. 161.

⁴⁴ Decei, *Istoria Imperiului otoman*, p. 211.

⁴⁵ Bernardo Navagero (1507-1565) era un foarte bun cunoscător al realităților de la curtea sultanului. Între 1549 și 1551 a fost *bailo* al Veneției la Istanbul, după o experiență diplomatică anterioară în Franța și Germania (*Austro-Turcica*, p. 701).

⁴⁶ Apud André Clot, *Soliman Magnificul*, traducere de I. Herban, București, Editura Artemis, 1997, p. 175.

⁴⁷ Ogier Ghiselin de Busbeck (1522-1592) era francez de origine, fiind născut în Commines, lângă Lille. În anul 1540 devine diplomat, intrând în serviciul Habsburgilor. Între 1555 și 1562 a fost rezident la Istanbul din partea lui Ferdinand I, după retragerea lui Malvezzi. A slujit Casa de Austria până în anul 1570, când s-a retras la Paris (Schaendlinger, *Die Schreiben*, p. 106; Petritsch, *Regesten*, p. 268).

⁴⁸ Apud Clot, *Soliman*, p. 175.

⁴⁹ Mantran (coord.), *Istoria*, p. 161.

impune ca susținător al păcii recent încheiate nu de dragul bunelor relații cu creștinii, ci mulțumită darurilor și sumelor de bani⁵⁰. Chiar în momente de mare criză în relațiile dintre Viena și Poarta Otomană, cum a fost cazul în toamna anului 1551, în urma ocupării Transilvaniei de către oștile ferdinandiste, diplomații din Istanbul semnalau faptul că marele vizir putea fi atras de partea cauzei austriece cu privire la cedarea Transilvaniei tocmai datorită faptului că era dornic de bani⁵¹.

Aranjamentele le făcea, însă, translatorul Porții, Yunus *bey*. Acesta era „omul de legătură” între legația austriacă și ceilalți demnitari otomani. Documentele din anul 1549 spun explicit: să se discute mai întâi cu Yunus *bey*, favoarea lui trebuie cumpărată⁵², căci el știa foarte bine cum putea fi „menținută” pacea cu bani⁵³. Pentru serviciile sale, cum am văzut, Yunus *bey* era al doilea pe lista sumelor încasate de demnitarii otomani.

Din documentele vremii aflăm detalii inclusiv cu privire la cum trebuia procedat atunci când se efectuau aceste plăți. În ianuarie 1549, de exemplu, Malvezzi a redactat adevărate „instrucțiuni” pe această linie⁵⁴. Delegatul vienez trebuia să se prezinte la legație, pentru acomodare și informare. Abia apoi se lua legătura cu Yunus *bey*, care spunea exact modul și forma în care se prezenta darea anuală către sultan și „darurile” pentru demnitarii otomani. Baniii visteriei

⁵⁰ *Austro-Turcica*, doc. 72, pct. 2, p. 223.

⁵¹ Este vorba aici de un raport întocmit de Angelo Rachani, secretarul și curierul (*Briefbote*) lui Malvezzi, întocmit la sfârșitul lunii noiembrie 1551. Trimis la Viena din ordinul sultanului pentru a aduce explicații cu privire la intervenția armată în Transilvania ordonată de către Ferdinand, Rachani îl informa, printre altele, pe Ferdinand I despre posibilitatea coruperii marelui vizir („Et anchora è forza – volendo V.ra Ser.ma M.tà negoziare questa cosa – de mandar a Rustan Bassa un bel presente di duo o tre milia ducati, più oltra l'ordinario suo annuale, aciò che si operi più volentieri con el Sig.or Turcho a conciare le cose – perché detto Rustan Bassa per danari fa ogni cosa et non ha altra fede né legge senon a pensar a radunare danari”). *Ibidem*, doc. 243, pct. 5, p. 629.

⁵² *Ibidem*, doc. 143, pct. 2, p. 386.

⁵³ La 19 ianuarie 1549, Malvezzi expedia din Istanbul un amplu raport către Ferdinand I pe seama unei întrevederi personale pe care a avut-o cu Yunus *bey*. Discutând despre modalitatea de a păstra pacea la granițele din Ungaria, relatează Malvezzi, Yunus *bey* i-ar fi spus că singura cale în acest sens o reprezintă banii („El vecchio rispose che non sapeva altro rimedio se non che se accomodasse la cosa delli confini con denari”) și atragerea, prin daruri, în acest proiect a marelui vizir („Esso rispose che si assai, et che finalmente si era resolutto de consigliarmi che per ogni modo io dovesse proponere con qualche bel modo la cosa seu negotio al bassa principale, cioè Rustan Bassa et offerirgli donative per indurlo ad abbracciare el negotio [...]”). *Ibidem*, doc. 118, pct. 2, p. 335, 337.

⁵⁴ Pregătindu-se să plece la Alep, în tabăra sultanului, pentru informare și negocieri, și, ca atare, era posibil să nu fie în Istanbul când soseau banii anuali de la Viena, Malvezzi a întocmit acest regulament de procedură destinat delegatului vienez ce urma să sosească la Poartă (*ibidem*, doc. 121, p. 346-347).

sultanale și „atențiile” pentru funcționarii importanți trebuiau înmânați fie de către delegatul oficial al Vienei, fie prin intermediul (sau cu sprijinul) ambasadorului (*bailo*) Veneției. Pentru banii oficiali transferați, delegatul trebuia să obțină o chitanță din partea visteriei otomane. Alte aspecte financiare trebuiau rezolvate cu creditorii principali din Istanbul ai Habsburgilor – Sumaglia și della Vecchia.

Despre funcționarii otomani corupți, diplomații Vienei au avut o impresie proastă; s-au folosit de ei, dar i-au disprețuit. În vara anului 1550, Malvezzi îl caracteriza în termeni duri pe Rüstem *pâşâ* într-o scrisoare către Ferdinand: este capricios și lacom de bani, spunea Malvezzi⁵⁵. Mai înainte, în mai 1550, Sinckmoser, într-un raport către Ferdinand I, spunea despre marele vizir că este arogant și impulsiv⁵⁶. În marile proiecte politice ale Vienei, acești demnitari le-au fost de puțin folos Habsburgilor. Sultanul a plecat puțin urechea la ideile lor. Se pare că sultanul a aflat de unele jocuri murdare pe care aceștia le făceau în spatele său în această vreme. Așa se explică faptul că în vara anului 1551, înainte de a pleca pe teatrul de luptă din Persia, sultanul a schimbat o parte a funcționarilor săi⁵⁷. Între acești demnitari de la Poartă și Süleymân I, fie el și marele vizir, era o distanță mare atât ca valoare, cât și ca putere. În vara anului 1551, diplomații venezi îl informau pe Ferdinand că, în fapt, sultanul nici măcar nu fusese informat de către subordonații săi pe seama ofertelor lui Ferdinand I cu privire la o posibilă cedare a Transilvaniei⁵⁸.

Diplomația veneză a fost prudentă și pragmatică în negocierile cu demnitarii otomani mai înainte pomeniți; a oferit mult și a dat puțin, întotdeauna pentru serviciul făcut și niciodată pentru promisiuni. Practic, demnitarii otomani au primit pentru serviciile lor bani doar în anul 1548, pentru încheierea păcii din 1547, și în următorii doi ani, pentru menținerea stării de pace la granița din Ungaria. În anul 1551, pe fondul crizei generate de intervenția oștilor lui Ferdinand I în Transilvania, plățile au încetat până la rezolvarea chestiunilor legate de situația din Transilvania.

Din cele prezentate până acum se poate observa că în relațiile austro-otomane de la mijlocul secolului al XVI-lea mecanismul *pîşkes*-ului și *rüşvet*-ului a funcționat altfel decât în cazul „modelului valah”, caracterizat de trei elemente fundamentale: „haraci”, „peşcheş” și „ruşfet” – tot atâtea expresii ale

⁵⁵ „Se io volesse scrivere la legereza et altre infinite sciocchezze de Rustan Passa, ci saria assai che scrivere. Basta che non sta un giorno in proposito et si muta senza ragione alchuna, et ogniuno si lamenta de lui. Imperhò nello expillare et extorquere dinari da ogni banda mai se cangia del proposito”. *Ibidem*, doc. 180, pct. 1, p. 466.

⁵⁶ *Videò enim in homine isto Rustano Passa levissimam inconstantiam, arrogantiam ac superbam barbaricam feritatem, immanem et belluinam, qui nihil aliud quam gladis et vexilla sua spirat. Ibidem*, doc. 166, p. 438.

⁵⁷ *Ibidem*, doc. 238, pct. 2, p. 612.

⁵⁸ *Ibidem*, doc. 242, pct. 2, p. 621.

obligațiilor țărilor române față de Poarta Otomană. „Modelul austriac” s-a caracterizat prin două elemente principale: *Ehbrenngeschenke*-ul și *Bestechungsgeld*-ul.

În primul caz avem de a face cu „darul onorific”, cuprinzând: suma anuală de bani pe care Ferdinand I s-a angajat, prin tratat de pace, să o plătească sultanului ca expresie a „răscumpărării păcii” (ca să folosim o expresie dinspre dreptul/ideologia statului otoman). Din acest punct de vedere, această plată anuală nu poate fi desemnată cu niciunul din termenii „tribut” sau *haraç*; daruri oficiale ocazionale, reprezentând sume modeste de bani și obiecte diverse. *Ehbrenngeschenke*-ul a reprezentat expresia unui anumit raport de putere între Curtea Vieneză și Poarta Otomană la mijlocul secolului al XVI-lea, fiind practicat la nivelul cel mai înalt al relațiilor diplomatice oficiale dintre cele două state.

În cel de al doilea caz avem de a face cu „darul tănuuit”, cu mita, al cărui scop asumat de către oficialii vienezi a fost corupția (*die Korruption*) în scopul promovării unor interese de stat în raport cu statul otoman. În perioada pe care o avem în vedere, *Bestechungsgeld*-ul s-a practicat la nivelurile doi și trei ale administrației otomane. Sultanul Süleymân I era prea orgolios, prea „mare”, prea bogat și prea educat ca să se încerce atragerea sa într-un astfel de mecanism. Simbolic ca valoare la mijlocul secolului în discuție, „darul tănuuit” va genera, în deceniile următoare, un proces omniprezent în administrația otomană, împingând statul otoman spre prăpastie. După nici o jumătate de secol, spusele marelui vizir Lütü *pâşâ*, consemnate în cartea sa *Asafnâme* (*Cartea marelui vizir*)⁵⁹, – „Boala mitei e un păcat de moarte pentru deținătorii puterii, e un rău fără leac, și e pricina alterării statului” – nu mai reprezentau decât istorie.

⁵⁹ Apud Decei, *Istoria Imperiului otoman*, p. 162.